

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ СЕРЕД МОЛОДИХ ВЧЕНИХ УКРАЇНИ

(за підсумками проведення наукових конференцій "Молода спортивна наука України")

ОКСАНА ВАЦЕБА

Львівський державний інститут фізичної культури

Для розвитку спорту чотирирічний проміжок часу – це своєрідний знаковий символ. Це повний олімпійський цикл, важливий етап у спортивному житті кожного спортсмена, тренера чи організатора.

Для наукових планів – це також доволі достатній час. Це той проміжок, коли можна пройти шлях від неперевірених гіпотез до цілком конкретних і апробованих результатів. Це більш ніж повний термін навчання в аспірантурі. Для молодого вченого це достатній час для його формування і утвердження.

Наукова конференція "Молода спортивна наука України" проводиться вже вчетверте. Є слушна нагода проаналізувати той шлях, яким пройшли молоді вчені галузі, прослідкувати за окремими тенденціями і особливостями розвитку української науки в галузі фізичного виховання і спорту, визначити подальші перспективи. Це шлях, коли збірник наукових праць перетворився від маловідомих тез доповідей до наукового фахового видання України. За ці роки значна частина учасників конференції успішно захистили дисертаційні роботи, знайшли своє місце в навчальних і наукових закладах, дехто залишив науку, не спромігшись подолати себе і довколишні негаразди.

Окрім того, четверта наукова конференція відбувається в році 2000, який неначе розділяє епохи. І до того ж у році олімпійському, для українського спорту визначальному.

Задум проведення конференції для аспірантів та молодих вчених галузі у Львівському державному інституті фізичної культури виник у зв'язку з потребою активізувати наукові пошуки молодих дослідників, згуртувати їх, сприяти формуванню корпоративних інтересів, виявити реальний стан сучасних наукових досліджень в Україні, зробити спробу міжнародної апробації результатів наукових пошуків.

"Молода спортивна наука України" зробила неабиякий крок. За ці роки наукова громадськість одержала майже 500 опублікованих наукових статей від представників понад 20 вищих навчальних закладів України і зарубіжних країн (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Кількісні показники проведення наукової конференції "Молода спортивна наука України" у 1997-2000 роках

Рік	Кількість статей	Кількість ВНЗ
1997	108	13
1998	124	18
1999	86	16
2000	168	24

Цікаво, що займаються науковими дослідженнями в галузі практично однакова кількість молодих вчених жінок і чоловіків. Серед авторів статей, опублікованих за чотири роки у збірнику – 47% жінки (див. табл.2). Хотілось би, щоб така ж тенденція зберігалась і тоді, коли частина з них дійде до ступеню доктора наук.

Таблиця 2.

Представництво учасників наукової конференції "Молода спортивна наука України" за статтю

Рік	Жінки		Чоловіки	
	Кількість	Відсоток	Кількість	Відсоток
1997	46	41,9%	64	58,1%
1998	66	52,4%	60	47,6%
1999	46	52,3%	42	47,7%
2000	75	45,4%	90	54,6%
Всього	233	47,6%	256	52,4%

Виразною є тенденція щодо представництва окремих навчальних закладів та регіонів (див. табл.3). Галузеві аспірантури діють сьогодні у трьох профільних вузах України: Національному університеті фізичного виховання і спорту України, Львівському та Харківському інститутах фізичної культури. Проте, враховуючи місце проведення та статус господарів, представництво цих навчальних закладів пропорційно не відповідає. Практично зовсім не представлені дніпропетровська та донецька наукові школи. На такому тлі непогано представлено Івано-Франківський коледж фізичного виховання, який виборює сьогодні в галузі статус вищого навчального закладу з рівня акредитації.

З визнанням збірника матеріалів ВАКом України в якості фахового видання зростає активність Запорізького, Південноукраїнського держуніверситетів, Вінницького, Миколаївського, Сумського, Тернопільського та інших педагогічних університетів. Цікавою є поява молодих дослідників – представників вузів недержавної форми власності (зокрема з Рівненщини).

Традиційна участь у конференції польських колег з Варшавської та Вроцлавської Академій фізичного виховання дає змогу порівняти рівень наукових досліджень молодих українських вчених. За нашими оцінками він є досить високим і дозволяє достойно утверджуватися у європейській науці. Єдина проблема, яка істотно гальмує науковий розвиток у багатьох напрямках науки про фізичне виховання, спорт та реабілітацію – це відсутність належного забезпечення сучасними приладами, апаратурою, вимірювальною, комп'ютеризованою сучасною технікою.

Таблиця 3.

Представництво окремих вищих навчальних закладів у збірнику “Молода спортивна наука України”

Рік	1997	1998	1999	2000
ВНЗ	Кількість учасників			
НУФВіС України (Київ)	56	48	22	18
Львівський ДІФК	23	33	31	45
Харківський ДІФК	4	1	4	4
Дніпропетровський ДІФК	-	-	1	-
Волинський ДУ	2	2	6	13
Вінницький ДПУ	6	7	2	8
Кіровоградський ДУ	1	1	2	2
Запорізький ДУ	-	4	-	11
Пер-Хмельницький ДПУ	6	-	-	-
Слов'янський ДПУ	1	4	-	-
Тернопільський ДПУ	1	-	1	10
Південноукраїнський ДПУ	-	-	-	9
Ів.-Франківськ. коледж ФВ	3	2	1	3
Зарубіжні ВНЗ	-	13	11	11
Непрофільні ВНЗ	2	2	3	-
Недержавні ВНЗ				8

Ще одним позитивним і вкрай важливим підсумком проведення “Молодої спортивної науки України” є поступове утвердження української мови, спеціалізованої наукової термінології в галузі спорту і фізичного виховання. З'явилась низка дуже вдалих термінів, низка термінів постійно обговорюється і дискутується. Назріла нагальна проблема організації і проведення своєрідного “термінологічного з'їзду” за участю авторитетних вчених галузі, представників різних регіонів та наукових центрів.

Найбільш цікавим є аналіз змісту, напрямків, методологічних підходів у наукових дослідженнях молодих вчених України. Все більшого акценту набувають праці пов'язані з фізичною культурою та різноманітними аспектами фізичного виховання різних груп населення. Це в цілому відповідає сучасній стратегії розвитку галузі та суспільної орієнтації: від утилітарних спортивно-прикладних до оздоровчо-рекреаційних напрямків. Доволі широко, іноді навіть дублюючи один одного представлено матеріали з теорії і методики фізичного виховання школярів та студентів. Бракує поки що ґрунтовних досліджень у цьому напрямку для контингенту дошкільників, людей середнього, зрілого і старшого віку, окремих категорій професійних, військових, соціальних груп. Поступово зменшується кількість наукових досліджень щодо впливу Чорнобильської катастрофи на фізичний стан, здоров'я та фізичне виховання дітей. Не може не турбувати і те, що знижується науковий рівень наукових досліджень, кількість яких і так зменшується, у розділі спорту вищих досягнень. В силу різних обставин знижується інтерес до проблематики фізичної реабілітації, ще не набрав належного розмаху напрямком рекреаційно-оздоровчої, туристичної і спортивно масової роботи. Вважаю перспективними дослідження, які пов'язуватимуться із дотичними до фізичного виховання ділянками: валеологією, хореографією, допризовною підготовкою, діяльністю шкільних спеціальних медичних груп у процесі фізичного виховання, спортивним маркетингом, параолімпійським або інвалідним спортом тощо.

Поява молодого вченого неможлива без кропіткої праці наукового керівника. Проведення конференції “Молода спортивна наука України” чітко окреслює те коло досвідчених вчених, які щоденно, складною і благородною працею плекають майбутнє української науки. Хочеться аби спортивна громадськість гідно шанувала працю багатьох людей, які присвячують себе науковому керівництву і особливу подяку складала професорам Людмилі Івашенко, Світлані Волковій, Олександрові Куцу, Леонідові Волкову, Євгеніві Приступі, Леонідові Латишкевичу, Богданові Шияну, доцентам Тетяні Круцевич, Анатолію Єфімову, Анатолію Цьосю, Сергієві Воропаю та іншим.

Віриться, що у “Молода спортивна наука” посіла своє місце в науковому і спортивному житті України та має подальше майбутнє.